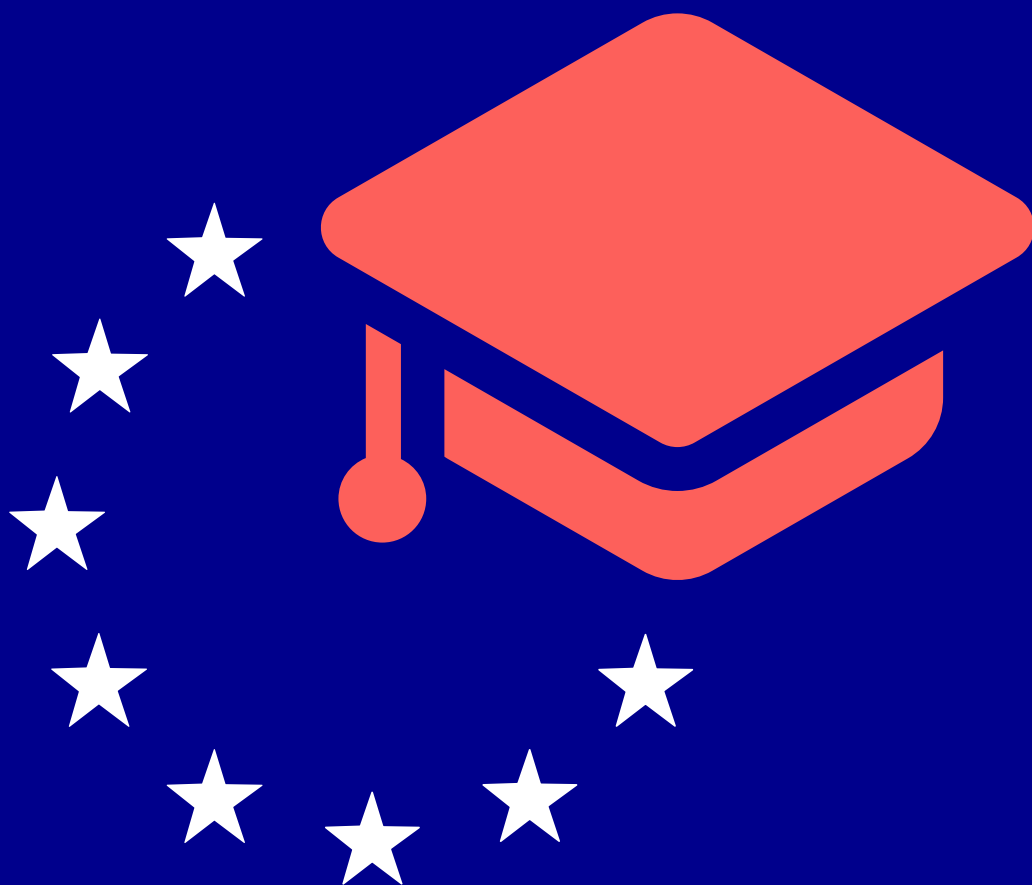

Оптимізація шкільної мережі

ДОСВІД КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Зміст

03 Вступ

04 Польща

- 04 Адміністративний поділ
- 05 Структура закладів освіти
- 06 Повноваження муніципалітетів щодо освіти
- 06 Автономія закладів
- 07 Залучення заінтересованих сторін
- 07 Досвід оптимізації шкільної мережі

08 Естонія

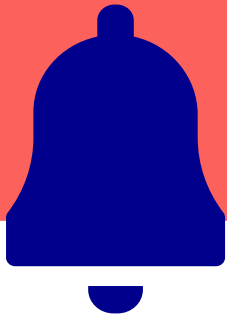
- 08 Адміністративний поділ
- 09 Структура закладів освіти
- 10 Повноваження муніципалітетів щодо освіти
- 10 Автономія закладів
- 11 Залучення заінтересованих сторін
- 12 Досвід оптимізації шкільної мережі

13 Литва

- 13 Адміністративний поділ
- 14 Структура закладів освіти
- 16 Повноваження муніципалітетів щодо освіти
- 16 Автономія закладів
- 16 Залучення заінтересованих сторін
- 17 Досвід оптимізації шкільної мережі

18 Латвія

- 18 Адміністративний поділ
- 19 Структура закладів освіти
- 19 Повноваження муніципалітетів щодо освіти
- 20 Автономія закладів
- 21 Залучення заінтересованих сторін
- 21 Досвід оптимізації шкільної мережі

У 2014 році Уряд України схвалив Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади¹ та План заходів щодо її реалізації. Це дало початок адміністративній реформі та формуванню спроможного базового рівня місцевого самоврядування – об'єднаних територіальних громад.

Фінансова децентралізація² місцевого самоврядування безпосередньо вплинула на освітню сферу. Відповідальність за доступність надання освітніх послуг та матеріально-технічне забезпечення шкільних мереж перейшла до новостворених громад³. Перед органами місцевого самоврядування постало питання оптимізації неефективних мереж з закриттям малокомплектних шкіл та підвезенням учнів із сільської місцевості на навчання.

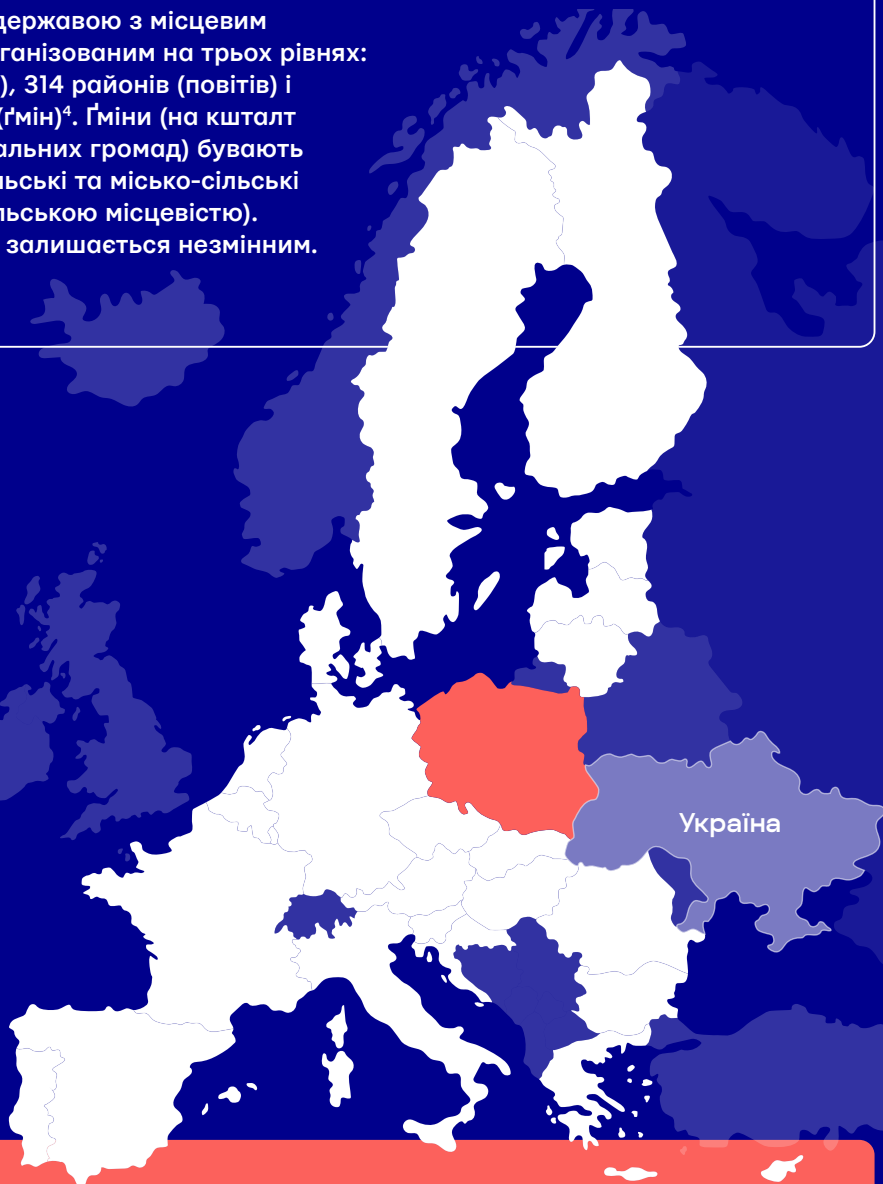
Серед країн Східної Європи реформи місцевого самоврядування, що супроводжуються змінами в освіті – не поодиноким явищем. У цій інформаційній довідці ми зібрали приклади того, як європейські муніципалітети вдавалися до реорганізації шкільної мережі та ліквідації освітніх закладів. Аби в подальшому надавати якісніші освітні послуги та оптимізувати бюджетні витрати на освіту.

Для порівняння ми обрали чотири країни, які територіально та історично близькі до України. Це Польща, Естонія, Литва та Латвія. Залежно від демографічних особливостей, розподілу владних повноважень та рівня автономії навчальних закладів, кожна з цих країн обрала свій підхід до розв'язання проблеми неефективності шкільної мережі.

Польща

Адміністративний поділ

Польща є унітарною державою з місцевим самоврядуванням, організованим на трьох рівнях: 16 регіонів (воєводств), 314 районів (повітів) і 2478 муніципалітетів (гмін)⁴. Гміни (на кшталт українських територіальних громад) бувають трьох типів: міські, сільські та місько-сільські (місто з прилеглою сільською місцевістю). З 1999 року цей поділ залишається незмінним.

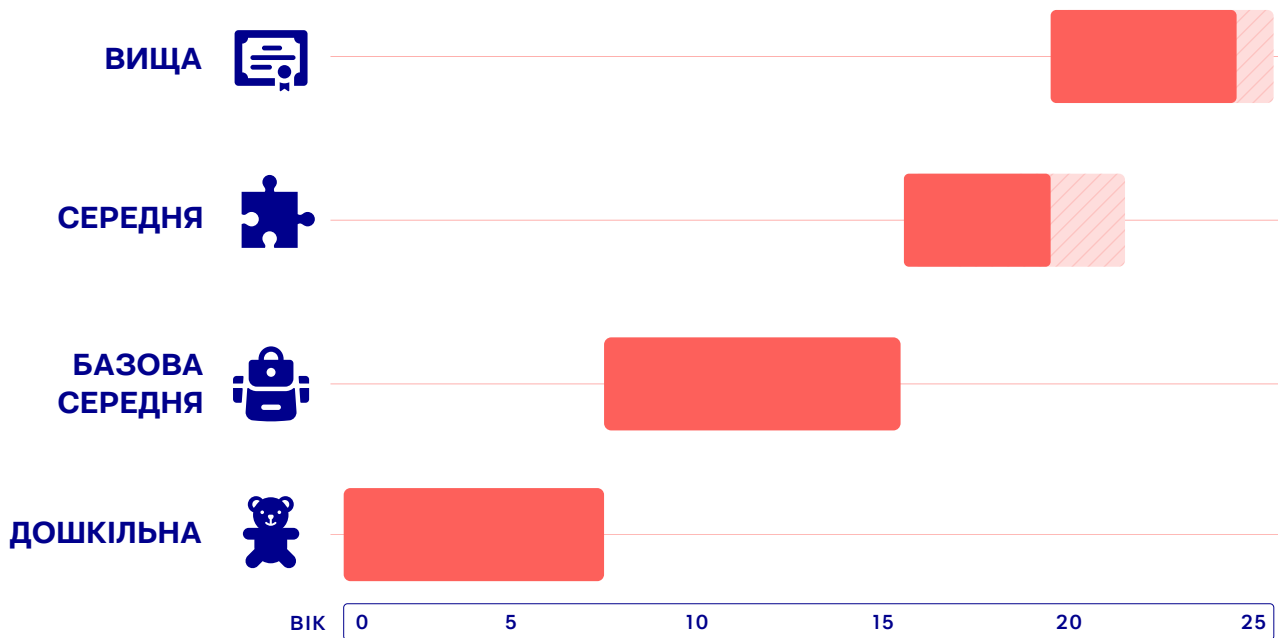

ЯК В УКРАЇНІ?

За адміністративним устроєм Україна поділяється⁵ на міста, селища та села, що об'єднуються в територіальні громади, райони, Автономну Республіку Крим, 24 області та міста зі спеціальним статусом (Київ і Севастополь). Останні зміни в адміністративному поділі України відбулися в 2020 році. Тоді Постановою Верховної ради⁶ кількість районів було скорочено⁷ з 490 до 136. Кількість територіальних громад⁸ на 2022 рік – 1469.

Структура закладів освіти

Освіту в Польщі поділяють на⁹:

- дошкільну освіту (з 0 до 3 років – ясла та дитячі клуби, з 3 до 6 років – дитячі садки, дошкільні класи в початковій школі, дошкільні пункти)
- базову освіту (загальноосвітні школи протягом 8 років)
- середню освіту (ліцеї, технікуми та професійні школи протягом 4-5 років і післясередні школи для тих, хто закінчив ліцеї, протягом 1-2,5 років для здобуття професійної кваліфікації)
- вищу освіту (університетського та неуніверситетського типів)

За перші два етапи навчання відповідають ґміни. Обов'язковими є останній рік дошкільної освіти та 8 років базової школи (з 6 до 15 років).

Повноваження муніципалітетів щодо освіти

У 1990-х роках Польща обрала шлях децентралізації з домінуючою позицією територіального самоврядування¹⁰. Гміни отримали такі повноваження¹¹:

- ухвалювати рішення про зміну освітньої мережі;
- організовувати підвезення учнів до шкіл
- ухвалювати фінансові плани шкіл
- утримувати приміщення закладів освіти
- забезпечувати заклади освіти матеріально-технічним обладнанням

Також місцеве самоврядування має право брати на роботу педагогічних та непедагогічних працівників.

Автономія закладів

Заклади середньої освіти не мають статусу юридичної особи¹² і формально є частиною комунального господарства. Рішення про виділення бюджетних коштів та структуру бюджетів ухвалює засновник закладу.

Фінансова автономія школи незначна та залежить від моделі співпраці з місцевим самоврядуванням. Школи не можуть самостійно розпоряджатися доходами, які генерують. Наприклад, кошти від оренди приміщень зовнішніми суб'єктами є доходами засновника, який вирішує, чи передавати їх школі.

ЯК В УКРАЇНІ?

Заклади освіти є юридичними особами і за законом мають академічну, організаційну, фінансову і кадрову автономію¹³. Керівник закладу може призначати чи переводити на посаду, а також звільняти працівників¹⁴. Усі кошти, отримані від оренди нерухомого майна державного чи комунального закладу освіти, мають використовуватися виключно на потреби цього закладу освіти¹⁵.

Фінансова автономія на практиці обмежена. Щоб скористатися всіма її можливостями, заклад освіти має бути розпорядником бюджетних коштів¹⁶, мати реєстраційні рахунки в органах Казначейства та самостійно складати кошториси. Місцеве самоврядування часто створює органи управління освітою, які виконують функції головного розпорядника бюджетних коштів та створюють централізовану бухгалтерію. Заклади освіти не мають власних рахунків та не беруть участь у складанні кошторисів та закупівлях.

Залучення заінтересованих сторін

За польським законодавством у школах можуть бути сформовані батьківські ради¹⁷, що беруть участь у зовнішній оцінці роботи закладу, в обговореннях фінансового плану та навчальних програм разом із педагогічною радою. Керівник батьківської ради може бути серед членів комісії, які обирають директора закладу.

Досвід оптимізації шкільної мережі

Під час реформи місцевого самоврядування гміни отримали у підпорядкування школи та вдалися до оптимізації¹⁸. За польським законодавством заклади, у яких навчається менше 70 учнів, називають «малими школами». Під час проведення оптимізації частина батьків виступила категорично проти закриття таких шкіл: батьки часто були безпосередньо залучені або до будівництва школи, або її ремонту. Також вони апелювали до того, що за відсутності навчального закладу село втрачає єдиний публічний простір.

З 2009 року органи місцевого самоврядування (ОМС) можуть передавати малокомплектну школу іншим структурам без її ліквідації та створення наново¹⁹. Таким закладом може керувати або фізична особа, або громадські організації, або спільнота вчителів та батьків, що опікується цією школою (так звані «місцеві товариства»). Зазвичай у таких школах вчителі отримують нижчі зарплати, бо працюють не за Картою вчителя²⁰, а за нормами Трудового кодексу²¹. Батьки на волонтерських засадах прибирають у класах та стежать за комунальними послугами.

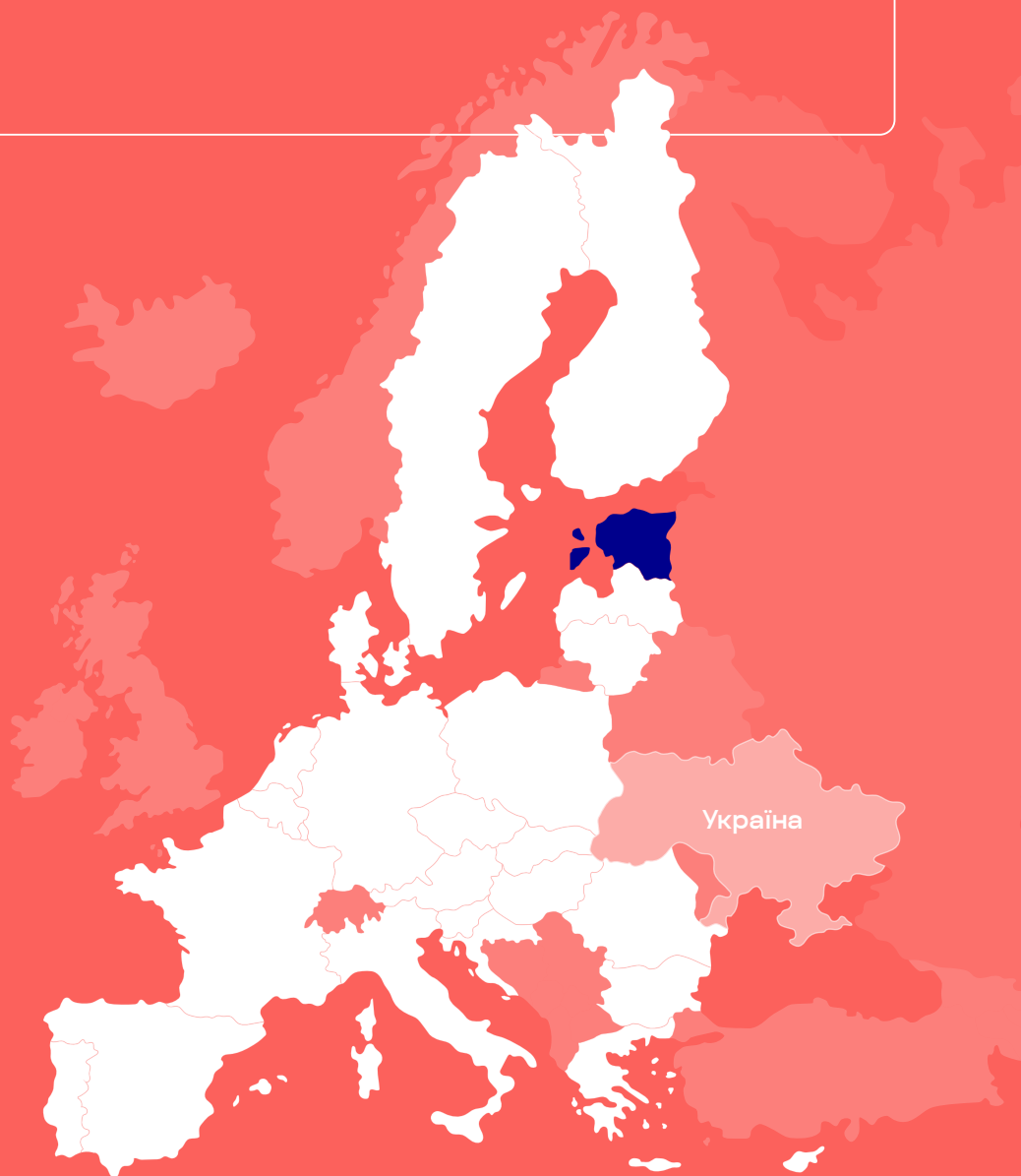
За угодою про передачу малої школи фізична чи юридична особа, яка нею управлятиме, не може її ліквідувати. Такий документ має бути затверджений органом педагогічного нагляду (тобто куратором освіти)²². Майно такого закладу лише безкоштовно надають у користування юридичній чи фізичній особі. Якщо школа не буде діяти відповідно до правових норм чи умов цієї угоди або якщо юридична чи фізична особа не матиме бажання нею управляти, школа знову повертається під управління місцевому самоврядуванню.

Інший шлях – ліквідація малокомплектної школи²³ – не обов'язково означає очікуване зменшення витрат для гмін. ОМС зобов'язані перевозити учнів із закритої школи до іншої найближчої, а для наймолодших школярів вартість доїзду включає витрати, пов'язані з обов'язком надати їм опікуна на цей час. Також будівлі, які залишаються після ліквідованих чи укрупнених шкіл, часто довго перебувають на утриманні гмін, оскільки на них важко знайти покупців.

Естонія

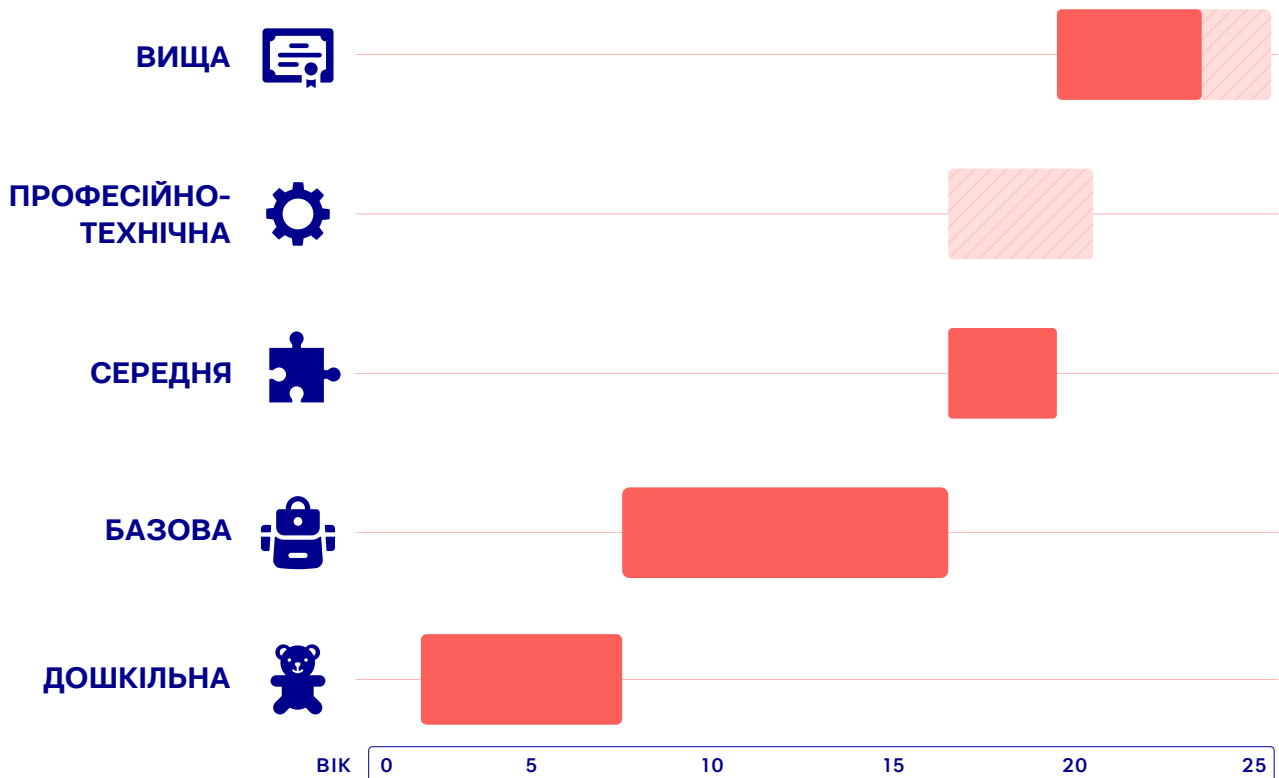
Адміністративний поділ

Останню адміністративну реформу в Естонії розпочали в 2016 році. Відповідно до її першого етапу, кордони муніципалітетів та міст були реорганізовані шляхом злиття. На сьогоднішній день Естонія складається з 15 повітів та 79 муніципалітетів (15 міських та 64 сільських)²⁴.

Структура закладів освіти

Естонську освіту поділяють на²⁵:

- дошкільну освіту (для дітей віком від 1,5 до 7 років)
- базову освіту (початкова (з 1 по 6 клас) або основна школа (з 1 по 9 клас) на вибір)
- середню освіту (гімназія або професійна старша школа – з 10 по 12 клас)
- професійно-технічну освіту²⁶ (після базової школи як середня професійно-технічна (3-4 роки) або лише як професійна (від 3 місяців до 2,5 років))
- вищу (фахова або академічна)

Навчання з 7 до 17 років ²⁷

Повноваження муніципалітетів щодо освіти

З 1993 року за надання повної середньої освіти (від початкової до старшої школи) в Естонії відповідають сільські та міські муніципалітети²⁸. Центральна влада виділяє гроші на зарплату вчителів та підвищення їхньої кваліфікації, шкільні обіди, підручники та роботу дирекції. Усе інше місцева влада оплачує зі свого бюджету²⁹. За комунальні послуги, прибирання в школах, роботу соціальних працівників і психологів ОМС виплачують кошти зі своїх загальних (нецільових) доходів. Місцева влада керує мережею навчальних закладів.

ОМС повністю фінансують дошкільну освіту (разом із заробітною платою педагогів) із власних загальних доходів. Батьки можуть платити за дитячий садок до 20% від мінімальної зарплати, проте це залежить від вимог муніципалітетів. У деяких громадах взагалі немає оплати. На початкову, середню та спеціальну освіту місцева влада отримує цільові гранти від держави, що становлять більше половини всіх витрат на початкову та середню освіту³⁰. Гранти покривають витрати на заробітну плату педагогічного персоналу, шкільні обіди та підручники. Громада зобов'язана забезпечити для дітей від 1,5 до 7 років місце в дошкільному закладі³¹. Через брак місць батьки можуть віддавати дітей до приватного закладу або возити їх у заклад в іншому муніципалітеті. Тоді ОМС має відшкодувати батькам ці кошти.

Схожа ситуація з навчанням у школах та гімназіях. Місцева влада платить гроші за навчання учня тому муніципалітету, де здобуває освіту учень. Через це муніципалітети конкурують між собою за учнів і намагаються залучати кращих вчителів та пропонувати цікаві курси.

Автономія закладів

Велика автономія естонських шкіл дозволяє ефективно використовувати адміністративні, кадрові та навчальні ресурси. Освітні заклади найбільш самостійні у сферах фінансового менеджменту та управління персоналом. Школи приймають рішення щодо навчальної програми і працевлаштування педагогічного та непедагогічного персоналу³². Шкільні директори відповідають за визначення обов'язків персоналу, умов обслуговування та заробітної плати³³.

Залучення заінтересованих сторін

Естонська шкільна освіта передбачає горизонтальний контроль³⁴ та інтенсивне залучення батьків та інших груп інтересів у процеси прийняття рішень щодо якості освіти, планів розвитку школи, управління людськими ресурсами і розподілу шкільних бюджетів. ОМС діють згідно з бюджетними календарями та надають директорам шкіл бюджетні плани на фінансовий рік. Перед офіційним затвердженням бюджети переглядають піклувальні ради муніципальних шкіл. Вони складаються з демократично обраних представників – батьків, вчителів, учнів і зовнішніх освітніх експертів.

ЯК В УКРАЇНІ?

Учасники освітнього процесу мають право утворювати громадське самоврядування в закладі освіти³⁵. Законодавство визначає три групи заінтересованих сторін: працівники закладу, учні та батьки. Відповідно, кожна з них може утворювати окремий орган, який може бути представлений на загальних зборах колективу закладу освіти, на яких заслуховується звіт керівника закладу. На цих зборах може бути ініційований позаплановий інституційний аудит.

У компетенціях самоврядування працівників закладу є тільки трудові відносини, учні можуть брати участь в обговоренні питань удосконалення освітнього процесу, побуту, харчування та організації дозвілля, а батьки розглядають будь-які питання і приймають рішення, які реалізуються виключно за рішенням керівника закладу. Також засновник може утворювати піклувальну раду³⁶, основне завдання якої – залучення фінансів на основі пропозицій до стратегії розвитку закладу. Склад ради формується засновником; до нього не можуть входити учні та працівники закладу.

Досвід оптимізації шкільної мережі

Більшість шкіл в Естонії збудували ще в радянські часи. Вони були розраховані на значно більшу кількість учнів, що призвело до малої наповнюваності класів та неефективності шкільної мережі. Щоб стимулювати муніципалітети об'єднувати та закривати заклади, у 2014 році уряд "заморозив" коефіцієнти (чим менш населена місцевість, де знаходиться школа, тим вищий коефіцієнт), за якими вираховували державну субвенцію³⁷.

Так місцева влада отримувала фіксований бюджет, який залежав лише від кількості учнів у школах, а не від мережі шкіл. При закритті одного закладу, іншому залишалося б більше грошей. Проте через небажання втратити субвенцію, яку держава виділяла на кожного учня, муніципалітети неохоче закривали свої збиткові школи.

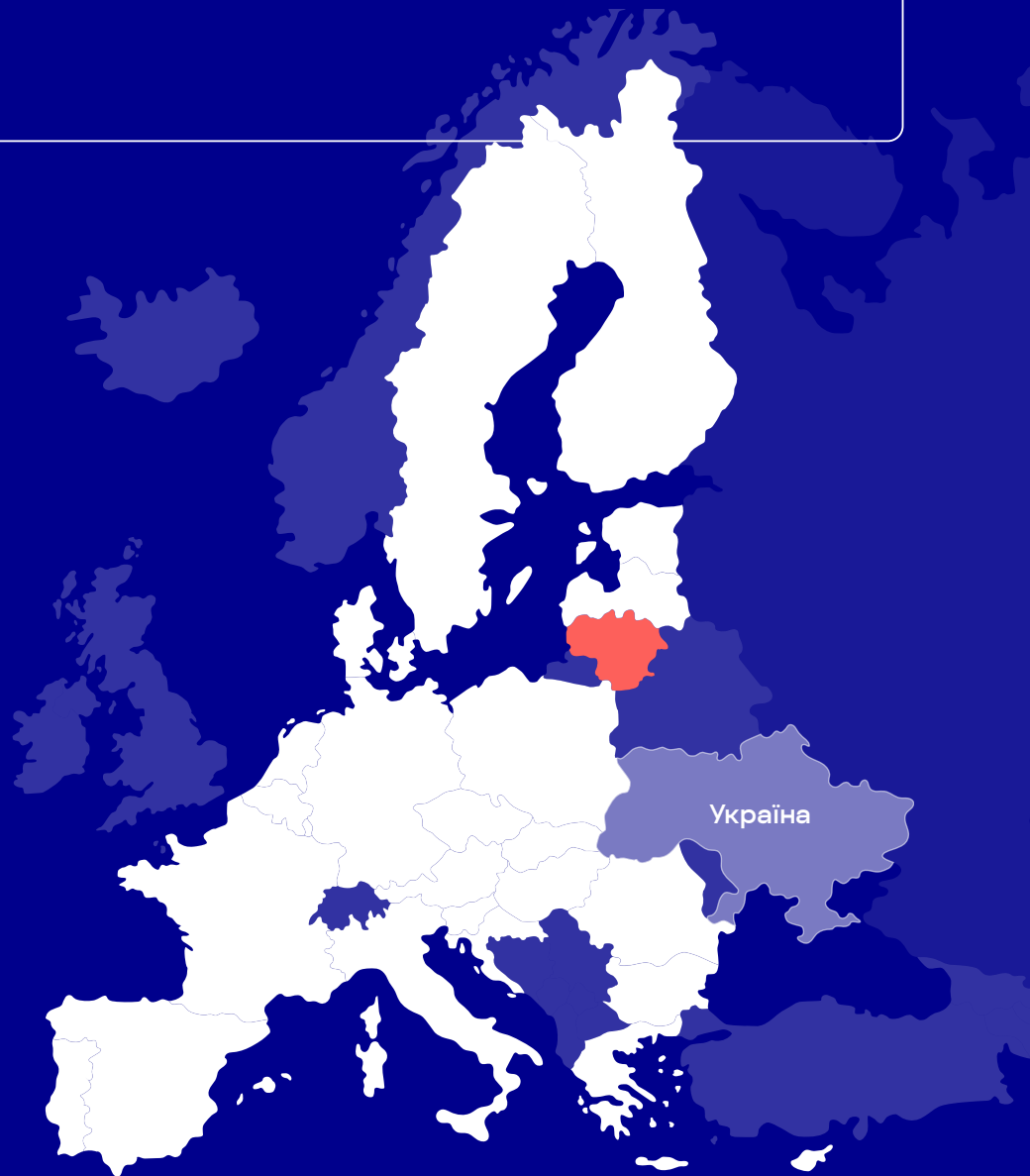
На 2014 рік основні перешкоди реструктуризації мережі шкіл³⁸ були пов'язані з фінансовими ресурсами – ОМС не мали чіткого розуміння розміру та розподілу витрат. Також співпрацю ОМС ускладнювало погане транспортне сполучення. Часто перешкоди мали політичне підґрунтя: збереження місцевих шкіл було важливою політичною обіцянкою, яку місцеві політики намагалися виконати³⁹.

Також в Естонії багато гімназій, які не можуть гарантувати наявність мінімального числа учнів для такого типу освітнього закладу – принаймні 525 осіб. Не всі муніципалітети мають таку кількість старшокласників, тому уряд вирішив передати старшу школу в підпорядкування державі⁴⁰. Завершити цей перехід планують у 2023 році.

Литва

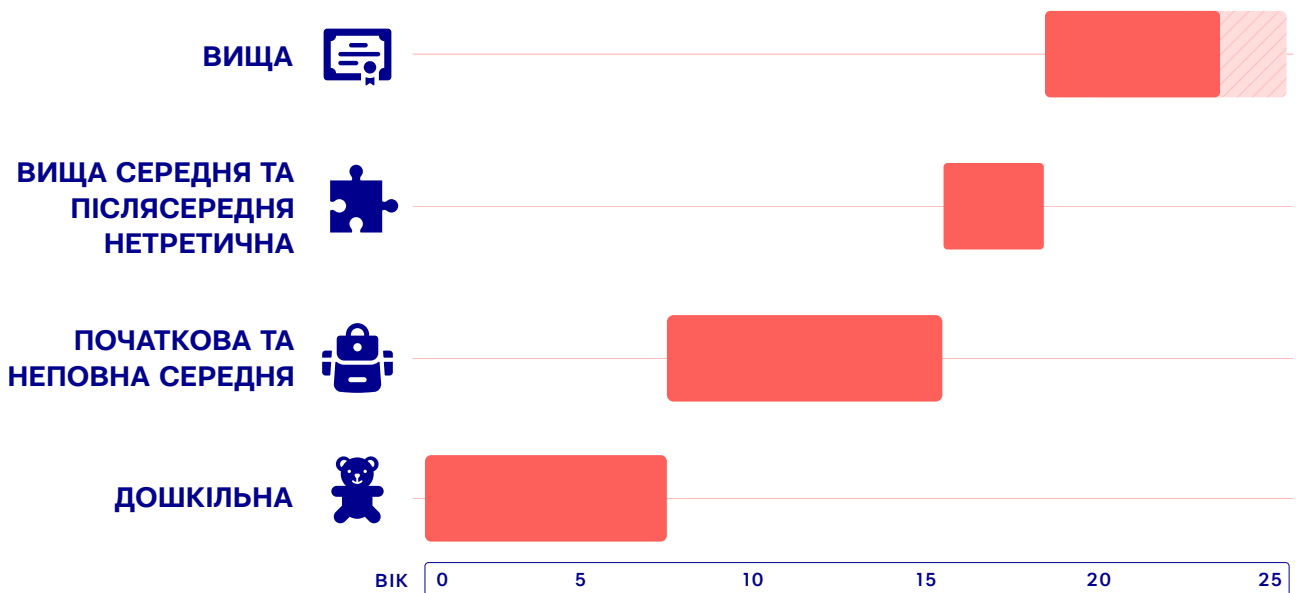
Адміністративний поділ

Після повернення незалежності у 1990-х Литва впровадила низку адміністративних реформ. Останні зміни були у 2000 році, за якими країну адміністративно поділили на 10 повітів та 60 муніципалітетів⁴¹.

Структура закладів освіти

Система освіти в Литві складається з таких етапів⁴²:

- дошкільна освіта (до 6 років включно)
- початкова освіта та неповна середня освіта (початкові школи (1-4 класи), передгімназії, школи-багатофункціональні центри, школи неповної середньої освіти, гімназії та школи професійно-технічної освіти на вибір)
- вища середня та післясередня нетретична освіта (гімназії та професійно-технічні навчальні заклади) для учнів
- вища освіта (університети та коледжі)

Деякі типи закладів охоплюють одразу декілька освітніх рівнів: у передгімназіях навчаються з 1 по 8 клас, у школах-багатофункціональних центрах – з 1 по 12 клас, у гімназіях – з 9 по 12 клас. Навчання з 6 до 16 років (останній рік дошкільної освіти та 10 класів) є обов'язковим.

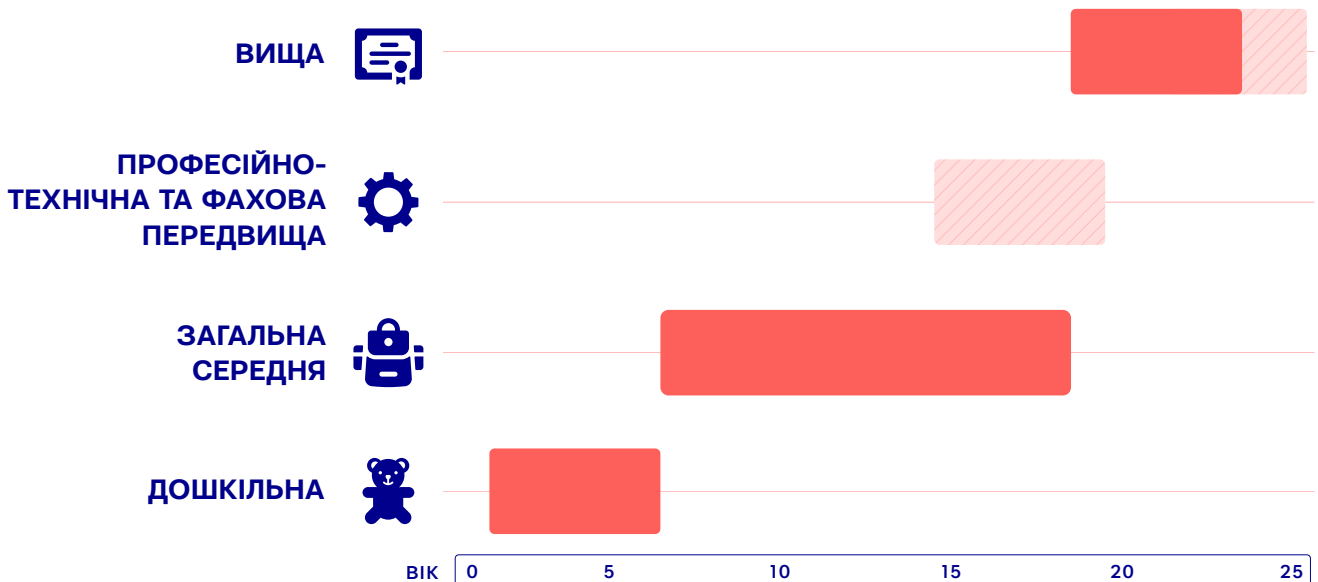
ЯК В УКРАЇНІ?

Система освіти поділяється⁴³ на:

- дошкільну освіту⁴⁴ (ясла та дитячий садок з 1 до 6-7 років)
- загальна середня освіта⁴⁵ (4 роки початкової, 5 років базової та 2 (з 2027 року⁴⁶ – 3) роки профільної)
- професійно-технічну освіту⁴⁷ (на основі базової загальної середньої освіти)
- фахову передвищу освіту⁴⁸ (на основі базової загальної середньої освіти)
- вищу освіту

У 2020 року було ухвалено Закон "Про повну загальну середню освіту"⁴⁹, який передбачав реформу освіти з чітким розподілом типів навчальних закладів для різних етапів здобування середньої освіти. Окремо мали функціонувати початкова школа, гімназія (базова середня освіта) та ліцей (профільна середня освіта).

У 2021 році до закону внесли зміни⁵⁰, що послаблюють попередні умови реорганізації системи освітніх закладів. Наприклад, за рішенням засновника ліцей може забезпечувати здобуття базової та – як виняток – початкової освіти. Обласні ради, враховуючи пропозиції місцевої влади, мають затвердити мережі закладів профільної загальної середньої освіти до 2024 року.

Повноваження муніципалітетів щодо освіти

Закон «Про місцеве самоврядування»⁵¹ визначає такі обов'язки ОМС:

- **забезпечувати обов'язкове навчання дітей віком до 16 років**
- **організувати безкоштовне підвезення до шкіл учнів, які проживають у сільській місцевості**
- **організувати дошкільну освіту**
- **забезпечувати харчування в установленому нормативно-правовими актами порядку у навчальних закладах, які реалізують дошкільні та загальноосвітні програми**

Автономія закладів

Литовську систему освіти можна назвати децентралізованою⁵². У навчальному процесі беруть участь державні та муніципальні установи. Школи та інші навчальні заклади мають можливість приймати рішення щодо самоуправління, змісту та засобів навчання. ОМС, як власники комунальних закладів освіти, оголошують відкритий конкурс⁵³ на посаду керівника строком на п'ять років із правом повторного обрання. До його повноважень входять розробка стратегічного плану, призначення та звільнення працівників і фінансова діяльність закладу. ОМС мають право достроково розірвати трудовий договір із керівником у випадку серйозного порушення службових обов'язків.

Залучення заінтересованих сторін

Вищим органом самоврядування школи є рада школи⁵⁴. До її складу входять учні, педагоги, батьки (опікуни) та представники територіальної громади. Вона звітує за свою роботу перед членами шкільної громади, які її обрали. Рада школи щороку оцінює річний звіт про діяльність директора школи та подає результати до інституції, яка є засновником (публічна зустріч). У школі можуть діяти й інші органи шкільного самоврядування (учительські, учнівські, батьківські).

Під час відкритого конкурсу на посаду керівника закладу освіти шкільна громада має запропонувати до складу комісії по одному представнику від батьків, педагогів та учнів⁵⁵. Якщо останнім не виповнилося 16 років, їх представляють батьки.

Досвід оптимізації шкільної мережі

Реорганізація мережі шкіл у Литві відбувалася в рамках “Правил створення мережі шкіл” для муніципалітетів⁵⁶. Щоб розв’язати проблеми, які виникли в сільській місцевості, уряд визначив першочергові заходи, спрямовані на збереження малокомплектних початкових шкіл у сільській місцевості та проблеми безпечного транспорту до школи. Такий підхід був спрямований на те, щоб головним фактором у просуванні реформи шкільної мережі була якість послуг і щоб на рішення не впливали суто економічні фактори.

Довгий час одним із головних напрямків роботи уряду Литви було надання батькам і громадам гарантії безпеки та добробуту учнів, яким внаслідок оптимізації шкільної мережі доведеться долати довший маршрут. Урядова програма⁵⁷ (2012 р.) містила конкретне зобов’язання довозити кожную дитину, яка проживає в селі, що знаходиться на відстані понад 3 км від найближчої школи. Тоді за підтримки структурних фондів ЄС Міністерство освіти й науки інвестувало значні кошти у збільшення парку шкільних автобусів по всій Литві. З 2000 по 2014 рік закупили майже 700 автобусів і ще 150 автобусів планували придбати в наступні три роки⁵⁸.

Проте в 2021 році Міністерство освіти, науки й спорту запропонувало⁵⁹ з 2022-2023 навчального року ліквідувати або реорганізувати малокомплектні школи з кількістю учнів до 60 осіб. Вони стануть підрозділами більших навчальних закладів. З 1 вересня 2022 року у школах не буде об’єднаних 5-8 класів. Тимчасово дозволять об’єднувати по два початкових класи. Мета реформи – покращити доступ до якісної загальної освіти, зменшити розрив між людьми різних соціальних груп, зміцнити мережу шкіл та ефективніше використовувати освітні кошти.

Міністерство переконане, що збереження малокомплектних закладів зменшує здатність надавати якісну освіту. Раніше в початкових школах, передгімназіях та базових школах з кількістю учнів 60 і менше дітей навчали в об’єднаних класах. У таких школах не було достатнього навантаження для вчителів. Утримували малокомплектні класи школи коштом державного бюджету.

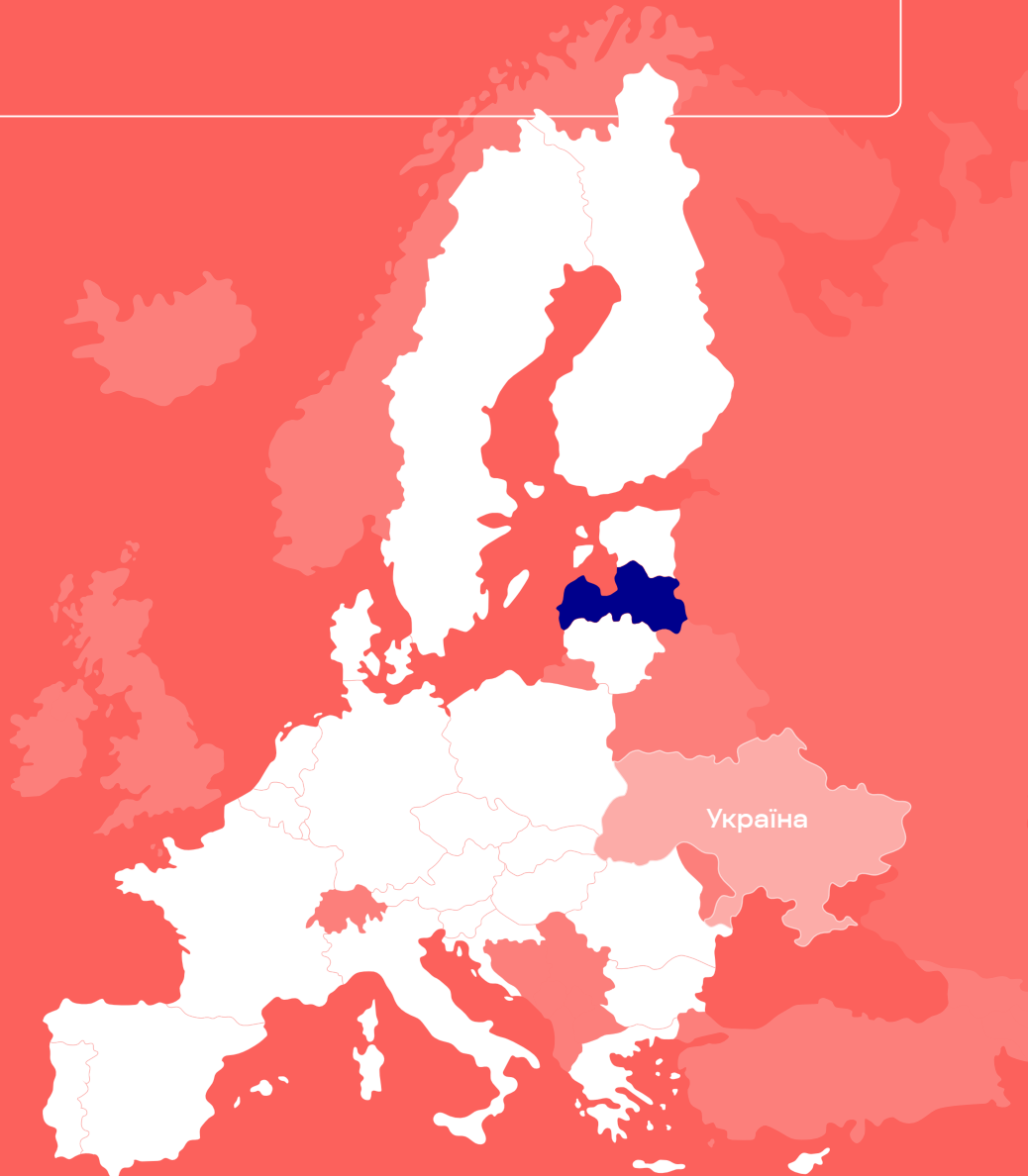
ЯК В УКРАЇНІ?

Українські ОМС використовують різні стратегії оптимізації освітніх мереж⁶⁰, що мають регіональні відмінності. За минулі роки зросла інтенсивність закриття та зниження ступеня навчальних закладів, а також перетворення звичайних шкіл на опорні. ОМС частіше обирають шлях економії коштів на утримання закладів та забезпечують підвезення учнів та працівників, що є їхнім обов’язком у разі ліквідації шкіл у сільській місцевості⁶¹. Для того, щоб не закривати початкові школи з малою наповненістю, засновники закладів можуть вдаватися до створення об’єднаних класів-комплектів, де навчаються діти різного віку⁶².

Латвія —

Адміністративний поділ

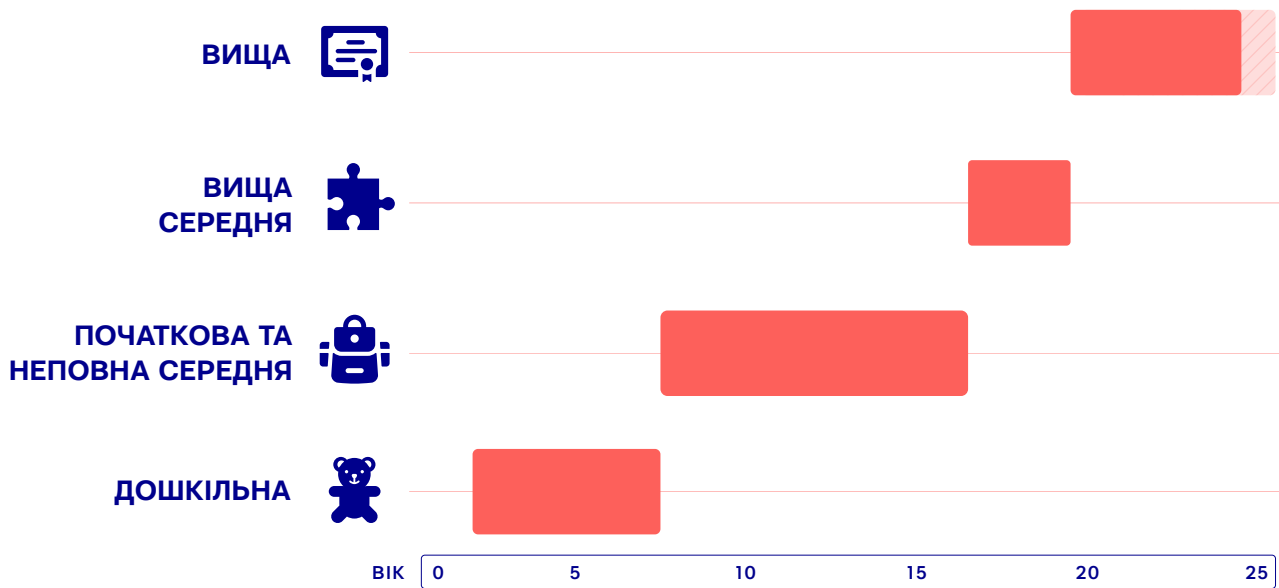
З початку 1990-х адміністративний поділ у Латвії був дворівневим: перший рівень – міські та сільські муніципалітети, другий – райони. У 2009 році було проведено реформу місцевого самоврядування, що консолідувала його в один рівень⁶³. Нова система складалася з 110 муніципалітетів та 9 міст державного підпорядкування. Останні зміни 2021 року скоротили кількість адміністративних одиниць⁶⁴. На сьогодні в Латвії є 36 муніципалітетів та 7 міст державного підпорядкування⁶⁵.

Структура закладів освіти

Освіту в Латвії поділяють⁶⁶ на дошкільну⁶⁷ (з 1,5 до 6 років), початкову та неповну середню (базова школа з 7 до 15 років), вищу середню (загальний або професійний заклад з 16 до 19 років) та вищу (університети та професійні заклади). Дошкільна освіта для дітей 5-6 років та базова освіта є обов'язковими.

Повноваження муніципалітетів щодо освіти

Освіта в Латвії дуже децентралізована⁶⁸. Управління освіти муніципалітетів Латвії відповідають за надання освіти від дошкільної до вищої середньої школи. ОМС зобов'язані надати дітям, які проживають на їх території, можливість здобути дошкільну освіту, інтегровану початкову та неповну середню освіту в навчальному закладі, який є найближчим до місця проживання⁶⁹. Місцева влада також зобов'язана надавати молоді можливість здобувати повну середню освіту, а також надавати можливості для реалізації неформальної освіти, підтримувати позакласну роботу та табори для дітей.

Рішення про створення, реорганізацію чи закриття закладів освіти приймають ОМС на правах засновників⁷⁰. Вони повідомляють про своє рішення Міністерство освіти та науки з проханням узгодити його і подають усі необхідні документи та відомості. У встановленому порядку Міністерство оцінює отриману інформацію та надає ОМС свою відповідь.

ЯК В УКРАЇНІ?

ОМС відповідальні за забезпечення доступності дошкільної та загальної середньої освіти, до якої входить формування та матеріально-технічне й фінансове утримання мережі закладів, підвезення учнів та педагогів⁷¹. З останніми змінами щодо етапів здобуття освіти ліцеї можуть засновуватися всіма типами ОМС⁷², навіть сільськими радами, проте затвердження мережі закладів профільного рівня середньої освіти зберігається за обласними радами.

При формуванні мережі освітніх закладів ОМС мають враховувати соціально-економічну й демографічну ситуацію та культурно-освітні потреби громади⁷³. Міські, селищні та сільські ради, як засновники, приймають рішення про утворення, реорганізацію, ліквідацію чи перепрофілювання початкових шкіл, гімназій та ліцеїв. У випадку закриття чи пониження ступеня закладів ОМС має надати учням можливість продовжити навчання на відповідному рівні освіти.

Автономія закладів

Латвійські школи мають високу автономію в управлінні людськими ресурсами⁷⁴. Вони беруть на себе повну відповідальність за наймання, звільнення та умови праці вчителів. У 2017 році школи в Латвії взяли на себе відповідальність за 64% освітніх рішень порівняно з середнім показником (34%) по країнах-членах Організації економічного співробітництва та розвитку. Органи центрального рівня відповідали лише за 18% рішень порівняно з 24% у середньому по ОЕСР.

Залучення заінтересованих сторін

Закон про освіту передбачає створення ради закладу освіти⁷⁵. Це колегіальна інституція дошкільної, основної, середньої освіти або професійно-орієнтованого навчального закладу. До неї залучені представники від педагогічних та непедагогічних працівників і батьків. Більшість у такій раді мають представники батьків (опікунів). Їх обирають через батьківські збори навчального закладу більшістю голосів. До складу ради може входити керівник закладу освіти та представник засновника закладу освіти. Ця колегіальна інституція надає пропозиції щодо розвитку та організації роботи закладу, виділення бюджетних коштів та реалізації освітніх програм, а також вирішує питання засобів навчання та матеріалів.

Досвід оптимізації шкільної мережі

За останні десятиліття кількість дітей шкільного віку в Латвії зменшувалась, тому об'єднання великої та неефективної мережі шкіл стало пріоритетом для уряду. У 2017 році почався процес впорядкування мережі шкіл шляхом встановлення мінімальних критеріїв якості та кількості учнів у класах закладів загальної середньої освіти⁷⁶. Це також було пов'язано зі змінами в оплаті праці вчителів та освітньою реформою.

У 2018 році Латвія схвалила правила⁷⁷, які визначають максимальну та мінімальну кількість учнів у класі на рівні середньої школи з 2020 року. Аби навчальні заклади могли зберегти статус загальноосвітніх та отримувати державне фінансування, мінімальна кількість учнів у них має становити не менше 120⁷⁸. Якщо школа не виконує вимоги, державне фінансування зменшують.

Щоб заклади не втрачали статус загальноосвітніх шкіл, місцеві управління освіти об'єднують сусідні школи⁷⁹. Таким чином вони зберігають інфраструктуру та розширюють коло навчальних модулів. ОМС заохочують додавати невеликі дошкільні навчальні заклади до середніх шкіл, щоб ефективніше контролювати підготовку вихованців дитячих садків до навчання в 1-му класі.

Для геопросторового планування було використано онлайн-платформу⁸⁰, що моделює оптимальну шкільну мережу.

Продовжуючи роботу з організації шкільної мережі, у 2022 році в Латвії реорганізують понад 50 навчальних закладів⁸¹. Наразі Міністерство освіти та науки зібрало інформацію про 63 рішення щодо створення, реорганізації та ліквідації шкіл цього року. Цьогорічний перелік закладів, що потрапили під оптимізацію, є одним із найбільших за останні п'ять років.

Посилання

- 1 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>
- 2 <https://centrea.org/mistsevi-byudzhetu/chiyim-koshitom-benket-abo-na-yaki-groshi-ne-pracyuye-misceva-vlada/>
- 3 https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/739/Повноваження_ОМС_щодо_забезпечення_освіти.pdf
- 4 <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Poland.aspx>
- 5 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA%96-%D0%B2%D1%80#Text>
- 6 <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/196122.html%E%BF%BC>
- 7 <https://decentralization.gov.ua/new-rayons>
- 8 <https://gromada.info/>
- 9 <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/poland/poland>
- 10 <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/89/Децентралізація-освіти-у-Польщі-Досвід-25-років.pdf>
- 11 <https://life.pravda.com.ua/society/2015/10/25/202280/>
- 12 <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/89/Децентралізація-освіти-у-Польщі-Досвід-25-років.pdf>
- 13 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- 14 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- 15 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- 16 <https://buhgalter.com.ua/articles/buhgalterskiy-oblik/organizatsiya-buhobliku-v-zakladah-osviti/>
- 17 <https://life.pravda.com.ua/society/2015/10/25/202280/>
- 18 <https://life.pravda.com.ua/society/2015/10/25/202280/>
- 19 https://www.euroreg.uw.edu.pl/dane/web_euroreg_publications_files/2175/herbst_2012_decentralizacja_oswiaty.pdf
- 20 <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19820030019/U/D19820019Lj.pdf>
- 21 <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19740240141/U/D19740141Lj.pdf>
- 22 <http://wiki.skliinternational.org.ua/wp-content/uploads/2017/02/12/118/2016-02-16-Poland.pdf>
- 23 <https://wydarzenia.interia.pl/kraj/news-likwidacja-szkol-w-polsce-apel-kluzik-rostkowskiej,nld,1602032>
- 24 <https://decentralization.gov.ua/en/news/13820>
- 25 <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/estonia/estonia>
- 26 <https://www.educationestonia.org/about-education-system/>
- 27 <https://www.hm.ee/en/activities/pre-school-basic-and-secondary-education/basic-education>
- 28 <https://cost.ua/velika-shkilna-avtonomiya-abo-yak-estonski-shkoli-stali-najkrashhimi-u-sviti/>
- 29 <https://life.pravda.com.ua/society/2016/06/13/213508/>
- 30 <https://cost.ua/velika-shkilna-avtonomiya-abo-yak-estonski-shkoli-stali-najkrashhimi-u-sviti/>
- 31 <https://life.pravda.com.ua/society/2016/06/13/213508/>
- 32 <https://life.pravda.com.ua/society/2016/06/13/213508/>
- 33 <https://life.pravda.com.ua/society/2016/06/13/213508/>
- 34 <https://cost.ua/velika-shkilna-avtonomiya-abo-yak-estonski-shkoli-stali-najkrashhimi-u-sviti/>
- 35 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- 36 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- 37 <https://life.pravda.com.ua/society/2016/06/13/213508/>
- 38 <https://www.praxis.ee/en/tood/estonian-school-network-forecast-2020/>
- 39 https://mottehommik.praxis.ee/wp-content/uploads/2014/06/koolivorgu_prognosis2020.pdf
- 40 <https://life.pravda.com.ua/society/2016/06/13/213508/>
- 41 https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/720/Ukrainian_finalver_bluebook_compressed.pdf
- 42 <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/lithuania>
- 43 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- 44 <https://mon.gov.ua/ua/tag/doshkilna-osvita>
- 45 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- 46 <https://eo.gov.ua/navishcho-potribna-reforma-starshoi-shkoly/2021/02/18/>
- 47 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>
- 48 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>
- 49 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- 50 <https://life.pravda.com.ua/columns/2021/08/31/245771/>
- 51 <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/98efa592d8fc11e782d4fd2c44cc67af?jfwid=-2y4hgzw04>
- 52 <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/lithuania/organisation-and-governance>
- 53 <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/eedc17d2790c11e89188e16a6495e98c>
- 54 <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/eedc17d2790c11e89188e16a6495e98c>
- 55 <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/eedc17d2790c11e89188e16a6495e98c>
- 56 <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264252547-6-en.pdf?expires=1658729994&id=id&accname=guest&checksum=049F87391D5E646F717733630D4C8247>
- 57 <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.439761>
- 58 <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264252547-6-en.pdf?expires=1660153286&id=id&accname=guest&checksum=70FCCA6AEEF2DCCAFE65E652FACFC0AF>
- 59 <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1569775/vyriausybe-apsisprende-mokyklu-tinklo-pertvarka-startuos-jau-kitamet-sprendimus-ures-priimti-80-mazu-mokyklu>
- 60 <https://decentralization.gov.ua/news/14427>
- 61 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- 62 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- 63 https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/720/Ukrainian_finalver_bluebook_compressed.pdf
- 64 <https://eng.lsm.lv/article/politics/saeima/saeima-finally-approves-major-regional-reforms.a363362/>
- 65 <https://likumi.lv/ta/en/en/id/315654-law-on-administrative-territories-and-populated-areas>
- 66 <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/latvia/latvia>
- 67 <https://www.izm.gov.lv/en/education-system-latvia>
- 68 <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/8b07fc9f-en.pdf?expires=1658849319&id=id&accname=guest&checksum=F6A4D35934C7E12716EE48E5A5AB9BD7>
- 69 <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/latvia/organisation-and-governance>
- 70 <https://www.la.lv/sogad-latvija-reorganizates-vairak-neka-50-izglitibas-iestades>
- 71 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- 72 <https://life.pravda.com.ua/columns/2021/08/31/245771/>
- 73 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- 74 https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-policy-outlook-in-latvia_8b07fc9f-en
- 75 <https://likumi.lv/ta/en/en/id/50759>
- 76 https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-policy-outlook-in-latvia_8b07fc9f-en
- 77 https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-policy-outlook-in-latvia_8b07fc9f-en
- 78 <https://www.daugavpils.lv/pilseta/iedzivotajiem/izglitiba-un-zinatne/zinas/izglitibas-iestazu-tikla-reorganizacija>
- 79 <https://www.daugavpils.lv/pilseta/iedzivotajiem/izglitiba-un-zinatne/zinas/izglitibas-iestazu-tikla-reorganizacija>
- 80 <https://izm.kartes.lv/>
- 81 <https://www.la.lv/sogad-latvija-reorganizates-vairak-neka-50-izglitibas-iestades>

Над документом працювали

Авторка

Роксолана Нестеренко
Регіональна аналітикиня

Методологічний супровід

Марія Лєвонова
В.о. виконавчого директора, керівниця аналітичної команди

Костянтин Шокало
Старший регіональний аналітик, координатор співпраці з громадами

Коректура

Андрій Карпенко
Спеціаліст із залучення громадян, регіональний аналітик

Федір Прокопчук
Керівник комунікаційної команди

Верстка

Наталія Зуєва
Графічна дизайнерка

**ПГП ЦЕНТР
ІІІІІ СПІЛЬНИХ
ЄУШ ДІЙ**

 centreua.org

 facebook.com/CentreUA.org

 info@centreua.org